

KOMENTÁŘ K ARISTOTELOVĚ METAFYZICE

Předmluva

Jak učí Filosof ve své *Politice*, vždy, když je více věcí zaměřeno k jednomu, patří se, aby jedna z nich řídila či vládla, a jiné byly řízeny či ovládány. To je patrné na sjednocení duše a těla, neboť duše přirozeně káže, a tělo poslouchá; a podobně je tomu i se schopnostmi duše: vznětlivost a žádostivost jsou podle přirozeného řádu řízeny rozumem.

Avšak všechny vědy i umění jsou zaměřeny k jednomu: totiž k dokonalosti člověka, v níž spočívá jeho štěstí (blaženost). Proto je nutné, aby jedna z nich všem ostatním vládla, a taková po právu zasluhuje jméno *moudrost*. Uvádět ostatní v řád je totiž úlohou moudrého.

Která věda to však je, a jakými předměty se zabývá, to můžeme uvážit, všimneme-li si pozorně, co činí někomu vhodným ke vládnutí. Podobně jako jsou lidé nadaní rozumem přirozeně vládci a panovníky jiných, jak říká Filosof ve výše zmíněné knize, zatímco lidé statného těla, avšak rozumu omezeného přirozeně slouží, tak vědou, která má přirozeně vládnout ostatním, má být ta, která je nejvíce intelektuální. Tou je však ta, která se týká toho, co je nejvíce inteligibilní (rozumově poznatelné).

To, co je nejvíce rozumem poznatelné, však můžeme pojmut trojím způsobem.

A sice **za prvé** z řádu chápání. Neboť to, z čeho rozum získává jistotu, to se zdá být více inteligibilní. Jelikož tedy jistotu vědění získává rozum z příčin, zdá se být nejvíce intelektuální poznání příčin, a tudíž i ta věda, jež uvažuje první příčiny, se nejspíše zdá být vládkyní ostatních.

Za druhé z porovnání rozumu a smyslů. Neboť zatímco smyslům náleží poznání jednotlivin, rozum se od nich, jak se zdá, liší v tom, že chápáním proniká obecně.

Proto je také nejvíce intelektuální ta věda, která se zabývá nejobecnějšími principy: což je *jsoucno*, a to, co *jsoucno* doprovází, jako například *jedno* a *mnohé*, či *potence* a *akt*. Takové věci pak nemohou zůstat zcela stranou zkoumání, neboť bez nich nelze mít ani úplné poznání ničeho, co se týká pouze nějakého rodu nebo druhu. A nemá o nich pojednávat ani žádná konkrétní speciální věda, neboť jelikož je ke svému poznání vyžaduje kterýkoliv druh *jsoucen*, stejným právem by o nich pojednávala kterákoliv věda. Proto zbývá, že o nich pojednává jedna věda společná, která – protože je nejvíce intelektuální – je vládkyní ostatních.

Za třetí, ze samotného rozumového poznání. Jelikož totiž schopnost rozumového poznání má každá věc díky tomu, že je prostá látky, patří se, aby nejvíce inteligibilní bylo to, co je nejvíce oddělené od látky. To, co je inteligibilní, musí být totiž přiměřené intelektu, a být stejné povahy, neboť rozum a aktuálně rozumem poznáné jsou jedno.

Nejvíce oddělené od látky je však to, co abstrahuje nejen od signované látky, tak jako přírodní formy pojaté obecně, o kterých pojednává přírodní filosofie (fyzika), nýbrž vůbec od jakékoliv smyslově vnímatelné látky. A to nikoliv pouze co do pojmu, jako matematické předměty, nýbrž i co do bytí, jako Bůh a *intelligence* [tj. separované formy]. Věda, která o těchto věcech uvažuje, se tedy zdá být nejvíce intelektuální, a představenou a paní jiných.

Tuto trojí úvahu je však třeba aplikovat nikoliv na různé, nýbrž na jedinou vědu. Neboť zmíněné separované substance jsou obecné a první příčiny bytí, a pojednání o příčinách nějakého rodu je úkolem téže vědy, která pojednává o samotném rodu: tak například přírodní filosofie pojednává i o principech přírodního tělesa.

Proto se patří, aby tatáž věda uvažovala o separovaných substancích i o *společném jsoucnu* [*ens commune*], což je rod, jemuž jsou zmíněné substance společné a obecné příčiny.

Z toho vysvítá, že ačkoliv ona zmíněná věda pojednává o zmíněných třech věcech, přesto nemá za svůj předmět libovolnou z nich, nýbrž pouze samotné *společné jsoucno* [*ens commune*]. Předmětem vědy je totiž to, čeho příčiny a charakteristické vlastnosti hledáme, a nikoliv samotné příčiny tohoto zkoumaného rodu. Poznání příčin nějakého rodu je totiž cílem, k němuž úvaha příslušné vědy dospívá.

Ačkoliv však je předmětem této vědy *společné jsoucno*, přesto se říká, že se celá týká toho, co je oddělené od látky co do bytí i pojmu. Oddělenost od látky co do bytí i pojmu se totiž vypovídá nejen o tom, co nikdy nemůže být v látce, tak jako Bůh a intelektuální substance, nýbrž i o tom, co může být bez látky, jako *společné jsoucno*. A to by nebylo možné, pokud by na látce záviselo co do bytí.

Podle tří výše zmíněných způsobů, jimiž postihujeme dokonalost této vědy, se jí dostává tři jmen. Říká se jí totiž *božská nauka* neboli *teologie*, nakolik pojednává o výše zmíněných substancích; *metafyzika*, nakolik pojednává o *jsoucnu* a o tom, co *jsoucno* doprovází – tyto trans-fyzikální pojmy totiž nacházíme při analýze, jako něco obecnějšího po méně obecném –; a říká se jí *první filosofie*, nakolik pojednává o prvních příčinách věcí. Tak je tedy patrné, co je předmětem této vědy, jak se má k ostatním vědám, a jakým jménem se nazývá.
